

Fra ca. år 1150

1770

Middelalderarkitektur; Romansk (ca 1030-1150) og gotisk (1150- 1550)

I tidlig middelalder, omtrent da Bergen oppstod som by, var den fremherskende arkitekturstilen i europeiske murbygninger den romansk arkitekturen, da først og fremst i kirker og andre religiøse bygninger. Denne stilen kjennetegnes av tykke murer og små vindusåpninger med rundbuede vinduer og takbuer. I den romanske arkitekturen er det selve veggen som var den bærende konstruksjon. Den romanske arkitekturen ble midt på 1100-tallet erstattet av den gotiske stilen. Denne hadde et annet konstruksjonsprinsipp, der søylene bar vekten. Dette åpnet for høyere bygninger og større vindusfelt, noe som også var i tråd med det religiøst betonedde idealet om å strekke seg oppover og slippe inn mer av det himmelske lyset.

Flere av våre middelalderkirker; har romanske, men også gotiske trekk. Vårt fremste eksempel på stående ikke-kirkelig bygning, er Håkonshallen, et fremragende eksempel på gotikken.

Renessansen ca.1550-1650

Stilart som oppstod i Italia tidlig på 1400-tallet. I Nord-Europa var det først på 1500-tallet renessansen ble den rådende arkitekturstilen, og i Norge først i andre halvdel av 1500-tallet.

Stilen i Sør-Europa er preget av tidens begeistring for antikken, med klassiske arkitekturdetaljer, ned rene former og harmonisk utformede volumer. Denne stilen kalles gjerne dansk, hollandsk eller nederlandsk renessanse.

- Rosenkrantzårnet (bilde)
- Muren på Murallmenningen
- Gamle rådhus

Barokken 1650-1770

Stilart som oppstod i Italia på midten av 1500-tallet, fremherskende på kontinentet fra slutten av 1500-tallet til midten av 1700-tallet. I Norge ca 1650-1770. Karakteristiske trekk er kraftige og ofte svungne former, store dimensjoner, sterke kontraster og streng symmetri. ofte pompøse helhetsvirkninger samlet om hovedmotiver og akser. I Norge bygninger med høye valmtak og smårutete vinduer.

- Manufakturhuset i Rådhuskvartalet (Bilde)
- Hagerupsgården i Rådhuskvartalet
- Stend hovedgård
- Tollboden (Tollbodallmenningen 2a)

Fra år 1770

1860

STILHISTORIE I BERGEN NOEN EKSEMPLER

Det er ofte vanskelig å definere et bygg i en klar stil, særlig her i Norge hvor de europeiske stilidealene ble oversatt både til mindre bygninger og til tre som byggemateriale, og også lenge etter at stilen var blitt dominerende ellers i Europa. I tillegg er sjelden overgangen mellom stiler klare brudd. Det betyr at mange bygninger stilmessig er i en slags overgangstil mellom to typiske stilarter.

Rokokko 1770-1790

Hovedsakelig en interiør - og møbelstilart som oppstod i første del av 1700-tallet i Frankrike. Stilen ble populær i Norge rundt 1770. Rokokkoen har sine hovedtrekk fra barokken, men er mer leken, lettere og har mye detaljer og en lysere fargepalett. Kjennetegn er derfor lyse farger, asymmetrisk ornamentikk og ynde. Damsgård Hovedgård nevnes ofte som det fremste eksempelet på en rokokkobygning i Norge.

- Slettebakken hovedgård (bilde)
- Zander Kaas stiftelse
- Danckert Krohns stiftelse
- Damsgård hovedgård

Klassisisme

Louis Seize 1790-1810

Klassisismen i Norge strekker seg fra 1790- til ca 1860, der Louis-seize er betegnelsen for den eldste delen av perioden. Stilarten oppstod i Frankrike omkring 1750. I Norge fikk stilretningen først fotfeste i 1790-årene. Bygningene har oftest mansardtak, store smårutete vinduer, dekorative elementer som blomsterkroner, girlandere, medaljonger og sløyfer er vanlige. Stilen er oppkalt etter den franske kongen Ludvig XVI (Louis Seize).

- Mesterhuset, Reperbanen, Sandviksveien 60 (bilde)
- Frydenlund i Gamle Bergen
- Fjøsanger hovedgård

Klassisisme

Empirestil 1810-1860

Empire er den senere delen av klassisismen, som fikk sitt navn etter keiserdømmet i Frankrike etter Napoleon. Empiren er litt tyngre i sitt formspråk enn Louis-seize og har en enkel og streng stil, ofte med søyler og "portico". En enkel og strengt klassisistisk stil der kopier av antikkens bygningselementer er en viktig del.

- Urdihuset, Michael Krohns gate
- Mon plaisir, Sandviken
- Kronstad hovedgård (bilde)

Historisme 1860-1900

herunder alle ny-stilene som nybysantinsk, nyromansk, nyrenessanse, nybarokk, nyrokoko, nyempire mv.

Historisk arkitektur er preget av at den henter stilelementer fra alle forutgående perioder. Slik oppstod det vi gjerne kaller nyromansk, nyrokoko, nyrenessanse og så videre. Tidlig i perioden var det klare oppfatninger av hvilke stiler som passet til hvilke typer bygg, mens man på slutten av århundret i større grad blandet stilelementer fra de ulike historiske periodene i jakten på en stil som kunne være et uttrykk for tidens ånd. Historisme knyttes sterkt til industrialiseringen, også innen byggevarer, der man nå kunne skaffe "katalogvarer" fra hele Europa når man bygget.

- Murforblendete bygninger på Nygårdshøyden, eks. Allégaten og Parkveien
- Brannstasjonen
- Johanneskirken
- Gamle Tinghus (bilde)

Sveitserstil 1860-1910

I trearkitekturen ble sveitserstilen det rådende stilideal fra ca 1860 og frem til ca 1910. Fra 1890-tallet ble også "Dragestilen" populær i villaarkitekturen. Husene ble større, fikk høyere grunnmur, større takutstikk og flere og mer varierte dekorative elementer. Store midtgavler og glassverandaer ble vanlige elementer. Lys, luft og takhøyde ble viktige mål. Som for murbygg, var det også mulig å bestille ferdige dekorelementer, men mye ble likevel laget på stedet. Utskjæringer og ornamenter ble vanlige. Ordet "snekkerlede" forbindes ofte med perioden. I sveitserperioden fikk vi også de første typehusene i trearkitekturen. I grunnplan ble ofte rektangulære eller korsformede former benyttet og husene fikk saltak, og synlige konstruksjonsdetaljer. Krysspostvinduet ble vanlig.

- Stasjonsveien 4
- Villaveien (bilde)
- Blaauwsvei
- Damsgårdsallmenningen (bilde)

Jugendstil 1900-1920

Også kalt art nouveau. Stilart fra omkring år 1900, oppstod i Belgia i begynnelsen av 1890-årene, skapt som en reaksjon på tidens eklektiske stilarter (historismen). Myke former som avrundede hjørner, myke organiske kurver i hovedform og detaljer og i dekor. Variert pussbruk og dekor i flaten uten store fremspring. Stiliserte plante- og dyremotiv, og bruk av blyglass og smjern. Vinduer ble utformet med en kombinasjon av store ubrutte glassflater med smårutede over- og sidefelt. Stilen hadde en kort levetid og ble raskt avløst av ny-barokken og en ny periode med ny-klassisisme.

- Den Nationale Scene
- Det hvite hus, Foreningsgaten 1
- Kong Oscars gate 70
- Bygningsmiljø i Richard Nordraaks gate
- Bygningsmiljø Ivar Aasens gate 1-3 mm
- Paradisleitet 2 a
- Nordahl Griegs veg 4, nybarokk hovedform, med jugendbue på gavl og jugendvinduer (bilde)
- Marken 9 (bilde)

Nordisk nybarokk 1919-1930

Kjennetegnes ved kraftig, enkel og avrundet hovedform og barokkinspirerte ornamenter. Ofte benyttes forskjellige former for buer, både i plan og oppriss.

- (eks. Villa Kroepelien, Egill Reimers 1909)
- Villa Kalfarveien 10
- Stemmeveien 10-28 og Nordbø 1-17 (bilde)
- Møhlenpris skole
- Svaneapoteket
- Storhaugen (bilde)

Nyklassisisme 1920-1940

Igjen hentet man inspirasjon fra antikkens arkitektur, men denne gangen var 1800-tallets Empire-arkitektur en viktig kilde, slik at vi egentlig snakker om en ny-nyklassisisme i denne perioden. I Bergen ble dette en populær stil med referansene til Bergens storhetstid på 1800-tallet, og det man oppfattet som "bergensk" arkitektur. Karakteristisk for murhus er pussede fasader med forsiktig detaljering, gjerne inngangspartier med søyler, tannsnitt i gavler og gesimsar, lave valmtak og storrutete vinduer.

- Fasadene på Torgallmenningen
- Strandgaten 14
- Heien 6 (bilde t.v.) Voldene (bilde t.h)
- Årstadgeilen 14
- Sandbrekkeveien 3

Modernisme (Funksjonalisme) 1925 - 1950

Stilart som oppstod omkring 1925 og varte til omkring 1950. Karakteristisk er enkle, sluttete hovedformer uten dekorasjoner av noen art, flate tak, vinduer samlet ved hushjørner og/eller som sammenhengende bånd.

- Kalmarhuset
- Bygningsmiljø Tveiterås og Jægermyren
- Sundts varemagasinet på Torgallmenningen
- Forum kino
- Fjellveien 126, "Villa Lau Eide"
- Gabriel Tischendorfs vei (bilde)
- Bellevuebakken (bilde)

Bergensskolen 1930- ca 1950

Betegnelsen på en retning innen norsk arkitektur som oppstod rundt 1930, og som vektla betydningen av å studere den anonyme, lokale og tradisjonelle byggeskikken, med sin stedstilpasning, bruk av tradisjonelle materialer og lokale håndverkstradisjoner. Retningen bygde videre på et arkitektonisk uttrykk og som kan sies å ha vært både en parallell til, men også inspirasjon for Art Nouveau/Jugend.

- Bygningsmiljø på Kråkenes og Eikeviken (bilde)
- Storetveitvegen 133
- Øvre Kalfarveien 42
- Nylundsveien (bilde)

Seinmodernisme/etterkrigsmodernisme 1945 - 1975

Den 2.verdenskrig førte til et brudd i utviklingen av arkitekturstiler. Etter krigen oppstod en tyngre form for modernisme, der hovedgrepene fra førkrigs-modernismen var gjenkjennbar, men der materialbruk og volumer var endret. Store, tunge volumer, ofte uten hensyn til omgivelsene, markerte den nye tid og gjenoppbygging etter ødeleggelsene. Flate tak, pusset og upusset betong, naturbetong og platekledning ble vanlig på forretningsbygg, mens bolighusene ble nøkterne, enkle, med jevne vindusrytmer, slake saltak, pusset mur og detaljer i tre.

- Fyllingsdalen (bilde)
- Lille Skjolddalen (bilde)
- Sølvberget villamiljø
- Hovedpostkontoret ("Exhibition"), Rådhuset, Realfagbygget.

